

Естетичне виховання школярів у контексті викликів сучасності

Світлана НИЧКАЛО,

науковий співробітник лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти Інституту проблем виховання НАПН України

Сьогодення Української держави, тяжкі реалії сучасного суспільства актуалізують перед вітчизняною педагогічною наукою і практикою завдання посилення і вдосконалення громадянсько-патріотичного виховання зростаючого покоління. Величезним і поки що сповна не затребуваним потенціалом для його успішної реалізації володіє естетичне виховання. Воно закладає в дитячому віці основоположні цінності, орієнтири, переконання, які в майбутньому визначатимуть життєву позицію і стратегію поведінки дорослої людини, громадянина. Тому естетичне виховання – це водночас виховання етичне, моральне, громадянське, патріотичне.

Маючи на меті виявити зв'язок між естетичним вихованням і суспільно-політичними подіями в нашій державі, автор цієї статті спирається на публікації академіків І.Д. Бега і Г.Г. Філіпчука, в яких висвітлюються культурно-освітні проблеми сучасної України, на «Програму українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді», розроблену І.Д. Бехом і К.І. Чорною на основі аналізу суспільно-політичних і культурних явищ нинішнього періоду нашої історії, а також на дослідження у педагогічно-культурологічній царині О.П. Рудницької, її узагальнення щодо культуровідповідності освіти і виховання, які дотепер залишаються актуальними.

З огляду на поставлену мету, визначено такі завдання: проаналізувати виклики, що постають перед Україною; виявити недоопрацювання у вихованні, що спричиняють глобальні суспільні проблеми; довести, що відчуття причетності до національної культури є необхідною складовою патріотизму; наголосити на значенні естетичного виховання як чинника патріотизму, виокремивши при цьому можливість мистецтва архітектури щодо впливу на свідомість і поведінку людини.

Життя кожного покоління зумовлене ідеологічним контекстом свого часу, який завжди позначений суперечностями, що межують зі стадією граничного загострення. Суспільство постійно опиняється перед необхідністю реагувати на ті чи інші виклики, які воно саме і породжує або сприймає ззовні, які, врешті, стають рушійною силою змін і, в кращому випадку, розвитку.

Зауважимо: «виклики» розглядаємо як проблеми, що виявляють неоднозначний або відверто деструктивний вплив на суспільство та окремих його

членів. Вони привносять у суспільне життя відчуття загрози, напруження різного рівня інтенсивності, а це, своєю чергою, стимулює до пошуку шляхів усунення проблем. Є виклики, що постають непомітно, з часом набувають сили і переходять у хронічну стадію (порушення екологічного балансу, алкоголізм, наркоманія тощо). А є виклики іншого характеру: нові несподівані обставини, умови, ситуації, інколи такі, що призводять до катастрофічних наслідків, руйнування звичного укладу життя. Подолання таких викликів можливе лише за умови оперативного знаходження ефективних способів реагування, консолідації усіх здорових сил суспільства, його «перезавантаження». Для цього потрібно «струшувати» з себе застарілі патерни, тобто відмовлятися від стереотипів, переосмислювати звичні погляди, змінювати поведінку, пристосовуючись тим самим до нових реалій. У цьому контексті «пристосування» означає не зраду основоположних моральних принципів і переконань, як може видатися на перший погляд, а саме реагування на зміни, пошук адекватних способів поведінки. У цьому полягає запорука виживання суспільства.

Перед Україною впродовж усієї історії поставав один глобальний перманентний виклик: необхідність боротися за незалежність, ідентичність, землю, мову, культуру. Той факт, що всупереч завжди несприятливим історичним обставинам існує Українська держава, мова, національна культура, засвідчує унікальну витривалість нашого народу, потужну силу духу, яка виявляє себе, зокрема, і в мистецтві.

Нині Україна вкотре опинилася перед черговим посиленням цього виклику, що увійде в її історію

як, можливо, вирішальний бій за саму себе. Цей бій ведеться не лише на реальному фронті, а й у середині суспільства, причому не так за матеріальні цінності, як за духовні, передусім – за Гідність. Недарма подія, що розділила українську реальність на «до і після», дістала назву Революція Гідності. Вона викликала до дії агресію сусідньої держави, що у багатівіковому прагненні знищити Україну як національно-культурну окремішність окупувала частину нашої території, нав'язала затяжну війну. Водночас вона розворушила, вивела на поверхню і наші внутрішні антицінності, зокрема байдужість, продажність, зажерливість тощо, які засвідчують: щось не так було у вихованні поколінь наших громадян, щось не робилося важливе, суттєве. А саме – **належно не здійснювалося виховання Гідності, особистісної і національної**, без якої відбувається спочатку духовна, а за нею і матеріальна ентропія в суспільстві.

Після проголошення 1991 року незалежності, у нашій державі відбувалися вкрай негативні процеси. У Програмі українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді зазначається: «нинішнє підростаюче покоління дорослішає, вступає в життя нового, ціннісно невизначеного суспільства. Стара суспільна система зруйнована. Нова лише задекларована Конституцією. В дійсності перехід від державно-планової до ринкової економіки на фоні правового нігілізму поєднався з небаченою корупцією, яка стала головним механізмом шахрайського розподілу суспільної власності, зухвалого обкрадання українського населення та встановлення режиму олігархічної «демократії»... Це породжує у частини молодих громадян непевність у завтрашньому дні, психологічний дискомфорт, комплекс національної меншовартості та особистої неповноцінності, зневіру в цивілізоване життя на Україні, навіть попри її євроінтеграційну спрямованість» [3, с. 7]. Наголосимо: крім специфічних внутрішніх проблем, деструктивний вплив на українське суспільство і, зокрема, на дітей та молодь продовжують здійснювати глобальні проблеми світової цивілізації. Передусім це нищення природного середовища, тероризм, наркоманія, алкоголізм, ігроманія, залежність від ЗМІ, духовний занепад, знецінення моральних принципів.

Криваві події Майдану і війна, що прийшла слідом, стали для суспільства шоком, потрясінням, яке змусило багатьох отямитися від забуття, замислитися, визначити власну позицію. А це перший крок до повернення Гідності – однієї з найвищих якостей особистості. Без неї немислимий істинний патріотизм, що розцінюється І.Д. Бехом як «безумовне і високосмислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе» [2, с. 12]. Розуміючи запити сучасності, І.Д. Бех увів почуття власної гідності в структуру почуття патріотизму як одну з його базових складових. Таку позицію підтримує Г.Г. Філіпчук, який вважає, що «достойний громадянин

народжується тоді, коли він навчився бути людиною, яка поважає особисту, національну і державну гідність. І щораз, коли здійснюється наруга над мовою, історією народу, рідною школою, традицією, то відбувається не просто ігнорування універсальних вищеокремлених канонів, а й передовсім обезлюднення і збездечення людини» [5, с. 6].

Необхідно звернути увагу на ще один важливий компонент патріотизму – відчуття причетності до національної культури. Чи може відірваний від власного коріння невіглас бути патріотом? Чи може людина, незалежно від її національної належності, в якій змалку не виховували повагу до мови, пісні, історії, традицій країни, в якій вона живе, бути громадянином цієї країни не лише за фактом, а й за станом душі? Чи робила держава все необхідне для виховання громадян-патріотів? Та й чи була сама ця держава справді українською? Можна поставити ще багато подібних болючих запитань, на які не знайдемо позитивних відповідей. Всі вони за своєю суттю сходяться до однієї ключової проблеми: проблеми культури. Точніше проблеми відсутності належної уваги до національної культури і національно-патріотичного виховання в Україні.

Протягом майже чверті століття існування незалежної Української держави в педагогічній царині велика увага приділялася толерантності, полікультурності, міжкультурним взаємодіям, забезпеченню представникам різних національностей рівних можливостей щодо культурного самовираження. Що ж стосується національної української культури, то і їй «дозволялося» мати своє скромне місце десь поряд, аби не викликати підозри у посяганні на ту саму толерантність, розуміння і повагу іншого, а головне, – у націоналізмі.

Віддаючи належне значенню культурологічної парадигми в педагогіці, діалогу культур як «синтезу, взаємовпливу, взаємозбагаченню національних культур», Г.Філіпчук зауважує, що «пропагуючи, обстоюючи полікультурність, загальнолюдськість, надважливо усвідомити сенс і етичну цінність культурності, етнокультурності, оскільки найсучасніша педагогічна система, наймодерніші суспільні технології неспроможні виховати гідного громадянина світу без поваги до своєї Вітчизни, землі, історії, рідної мови і літератури, традиції, власного «Я». Від Сократа і до Я.Коменського та Г.Сковороди народам і цивілізаціям передавалося найбільш ціннісне і культуровідповідне правило – «пізнай самого себе», без якого неможливо формувати позитивну Я-концепцію людського розвитку» [там само, с. 5]. Якби наш «культурний дім» відразу, цілеспрямовано і послідовно зводився на міцному національному фундаменті, то залишене у спадок від імперської епохи українофобство не підняло б голови так, аби замахнутися на саме існування нашої Батьківщини як України, а не територіальної частини так званого «руського мира».

Як зазначається в Програмі українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді,

«виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу» [3, с. 3]. Вирішення цих проблем є завданням першочергового і надважливого значення, що має здійснювати вся освітня система України. Патріотизм розглядається авторами означеної Програми як світоглядний чинник. Безперечно, він є одним із чинників, завдяки яким формується світогляд людини у процесі виховання – як спонтанного, так і цілеспрямованого. Водночас патріотизм – не лише чинник, а й складова світогляду. У цій якості він є результатом його (світогляду) формування внаслідок дії інших чинників. І один із них – це естетичне виховання. На жаль, потенціал національного мистецтва у патріотичному вихованні поки що залишається недооціненим у нашій педагогічній практиці.

Насправді цей потенціал величезний і невичерпний, як невичерпне саме мистецтво. Кожний із його видів має унікальні властивості, завдяки яким здійснюється вплив на душу і розум людини. «Українська душа» виявила себе в усіх напрямках художньої діяльності так яскраво і самобутньо, що естетичне виховання на основі українського мистецтва може і має стати найефективнішим засобом виховання патріотизму. Особливими можливостями, порівняно з іншими видами мистецтва, володіє архітектура, оскільки відображає і забезпечує всі аспекти життя, супроводжує людину від народження до смерті, а її архетипічні формо-символи глибоко вкорінені у підсвідомому – як індивідуальному, так і колективному народному. (Специфічні властивості мистецтва архітектури, його виховний потенціал, світоглядний аспект вже розглядалися нами в попередніх публікаціях – С.Н.).

Руйнування архітектури, що неминуче несе з собою війна і яке щодня відбувається в зоні бойових дій, – це руйнування основ життя як у матеріальному, так і світоглядному значенні. Це життєва трагедія і невігойна душевна травма для людей, які втратили домівки. Це також вияв морального збочення, відсутності основоположних людських чеснот (зокрема патріотизму) у тої частини населення Донбасу, яка встала на шлях тероризму, підтримки закордонного агресора і власними руками нищить свій рідний край. Це свідчення культурної прірви, духовної порожнечі, яку заповнили агресія та ненависть. І все це сукупно є наслідком відсутності належного виховання: морального, патріотичного, культурологічного, естетичного тощо.

Аналізуючи різні стани і рівні патріотизму, автори Програми зазначають: «Любов до рідної землі проявляється у любові до рідного дому, рідної школи, рідної вулиці, міста. Це первинний стан патріотизму. Дитина здобуває свій патріотичний досвід спонтанно. Вона природньо і непомітно звикає до оточуючого її середовища, рідного слова, побуту і традицій свого народу. Ці фактори в поєднанні з культурно-освітніми формують базову психологічну

прихильність людини до своєї нації, залучають її до духовних скарбів.

Очевидно, що для становлення і утвердження незалежної України як єдиної нації, потрібно формувати в масовій свідомості зростаючої особистості не природовідповідний патріотизм, а духовно рефлексивний, який поєднував би пристрасну любов до рідного краю з осмисленою любов'ю до України, нації, Батьківщини, з тверезим почуттям міри і поваги до інших народів. Лише такий патріотизм може вирішити ряд проблем молоді держави» [там само, с. 13].

Це стосується також і архітектури, адже вона знаходиться на землі, є утворюючим елементом загального краєвиду. Вигляд архітектурних споруд залежить не тільки від їх призначення, художніх смаків замовника, творчого задуму архітектора, а й від особливостей ландшафту. Водночас і вона впливає на довкілля: функціонально і, ще більшою мірою, естетично. Архітектура привносить в нього довготривалі, часом незворотні якісні зміни. В позитивному випадку виникає нове естетичне середовище, коли природа і творіння рук людських перебувають у гармонійному поєднанні. В протилежному вона спотворює краєвид, нищить дану Богом природну красу.

Прикладів останнього, на жаль, доводиться спостерігати надто багато. Потворний вигляд життєвого середовища деструктивно впливає на людину, її настрій: вона стає пригніченою, депресивною або, навпаки, агресивною. Психологічний стан людини зумовлює характер її поведінки, вчинків, а вчинки призводять до певних наслідків. Наслідки вчинків, матеріалізовані у конкретних життєвих явищах, ситуаціях, подіях, предметах, зі свого боку, впливають на психологічний стан, стан – на вчинки. Так відбувається невпинний причинно-наслідковий коловорот.

Там, де переважає красива архітектура, там, відповідно, є кращим і психологічний клімат у суспільстві, вищий рівень загальної культури (маємо на увазі культуру в комплексі її складових: духовно-інтелектуальної, матеріальної, побутово-поведінкової). Доводиться констатувати, що в нашій країні красива архітектура – це переважно спадщина минулих епох, пам'ятки історії і культури. Духовно-етична деградація суспільства яскраво виявила себе в деградації естетичній, яка завжди першочергово позначається на будівництві й архітектурі. Тут сплелися воєдино недолугість економіки, безвідповідальність посадовців, байдужість пересічних громадян та інші явища, що засвідчують глибоку і глобальну кризу культури, точніше відхід суспільства від неї.

«Наголосимо, – зазначає І.Д. Бех, – що стан сучасної цивілізації характеризується тим, що культура дистанціюється від практики і розвивається за своїм внутрішнім іманентним законом. Культура все більше стає автономною. Практика в результаті цього втрачає свої ідеальні моменти (вищу гуманістичну мотивацію) і ґрунтується на нижчих вітальних

потребах: непомірного збагачення, властолюбства, славолюбства, гордині і таке інше. Таким чином, все багатство культури виявляється не сповна затребуваним. Звідси – світові конфлікти різного масштабу, прояву і значущості» [1, с. 29].

Отже, очевидно є необхідність «наздогнати» культуру, ввести у її дискурс життєдіяльність цілого суспільства та окремої людини. І саме освіта володіє потенціалом для здійснення цієї місії за умови, що вона стане по-справжньому культуровідповідною. У такому культурологічно-освітньому контексті згадуються досі актуальні і не реалізовані сповна ідеї О.П. Рудницької. Науковець наголошувала на значенні принципу культуровідповідності освіти, що передбачає: «співзвучність навчання і виховання вимогам середовища і часу; формування особистості в контексті сучасної передової культури і науки; орієнтацію освіти на культурні цінності; опанування і збереження кращих світових, зокрема національних, досягнень людства; прийняття соціокультурних норм суб'єктами навчально-виховного процесу та їх подальший розвиток» [4, с. 39].

І тут «на передньому краї» перебуває естетичне виховання. Шляхом залучення школярів до світу мистецтва, художньої культури воно розвиває ціннісне сприймання, виховує почуття, здатність до рефлексії, дивергентного мислення, діалогу (між-особистісного і міжкультурного), розширює світоглядні межі. Завдяки цьому багатоаспектному впливу естетичне виховання збагачує духовний і ментальний світ учнів, підвищує рівень їхньої загальної культури, яка, зокрема, впливає на визначення життєвої позиції і способи поведінки.

У результаті здійсненого аналізу утверджуємося в переконанні, що естетичне виховання – це потужний чинник виховання патріотизму, а відчуття причетності до національної культури має бути усвідомлене як один із найважливіших його компонентів. В умовах викликів сьогодення, коли наша Батьківщина фактично перебуває у стані війни, коли їй доводиться протистояти загрозі розколу, окупації, економічного руйнування, необхідно робити все можливе для консолідації здорових сил нації, зміцнення її духовного стрижня. В освітній системі потрібно привести до дії величезний потенціал естетичного виховання у його світоглядно-ціннісному значенні. Саме у такій парадигмі, на нашу думку, повинно відбуватися становлення нової генерації українців, наділених кращими людськими якостями, здатних приймати і долати виклики, сприяючи тим самим суспільному розвитку.

Література

1. Бех І.Д. Діалог культур у психолого-педагогічному осмисленні / І.Д. Бех // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів XI Міжнарод. педагогічно-мист. читань пам'яті проф. О.П. Рудницької. – Вип. 5 (9). – Чернівці: Зелена Буковина, 2014. – 398 с. – С. 26–29.

2. Бех І.Д. Патріотизм без ретуші / І.Д. Бех // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів XII Міжнарод. педагогічно-мист. читань пам'яті проф. О.П. Рудницької. – Вип. 6 (10). – К.: ІПООД НАПН України, 2015. – 274 с. – С. 11–15.
3. Бех І.Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І.Д. Бех, К.І. Чорна. – Київ, 2014. – 29 с.
4. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька / О.П. Рудницька. – К.: Інтерпроф, 2002. – 270 с.
5. Філіпчук Г.Г. «Духа не вгашайте!». Публіцистика / Г.Г. Філіпчук. – К.: Вид. Товариства «Просвіта» ім. Т.Г. Шевченка, 2014. – 40 с.

Анотації

Світлана НИЧКАЛО

Естетичне виховання школярів у контексті викликів сучасності

У статті розглядається питання взаємозв'язку між сучасними українськими реаліями та естетичним вихованням. Обстоюється, що оптимізація естетичного виховання школярів у контексті викликів сучасності потребує, насамперед, їхнього аналізу. Процеси і події, що відбуваються в нашій країні, – це одночасно вияв і наслідок вчинків, поведінки громадян, що зумовлені їхніми настроями, поглядами, переконаннями, ціннісними орієнтаціями. Вони формуються під дією різноманітних виховних впливів, як конструктивних, так і деструктивних. Естетичне виховання є могутнім чинником позитивного впливу на особистість, розвитку в ній кращих людських якостей. Акцентується на необхідності здійснювати естетичне виховання школярів з урахуванням суспільно-політичних тенденцій, а також показано, як недоліки виховання призводять до суспільних проблем. Особливе значення надається мистецтву архітектури як такому, що володіє широким спектром засобів впливу на людину.

Ключові слова: естетичне виховання, патріотичне виховання, культура, мистецтво, архітектура, виклики сучасності.

Светлана НИЧКАЛО

Эстетическое воспитание школьников в контексте вызовов современности

В статье рассматривается вопрос взаимосвязи между современными украинскими реалиями и эстетическим воспитанием. Обосновывается, что оптимизация эстетического воспитания школьников в контексте вызовов современности требует, прежде всего, их анализа. Процессы и события, происходящие в нашей стране, – это одновременно проявление и следствие поступков, поведения граждан, которые обусловлены их настроениями, взглядами, убеждениями, ценностными ориентациями. Они формируются под влиянием различных воспитательных воздействий, как конструктивных, так и деструктивных. Эстетическое воспитание является мощным фактором положительного воздействия на личность,

развития в ней лучших человеческих качеств. Акцентируется на необходимости осуществления эстетического воспитания школьников с учётом общественно-политических тенденций, а также показано, как недостатки воспитания приводят к общественным проблемам. Особое значение придаётся искусству архитектуры, обладающему широким спектром средств воздействия на человека.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, патриотическое воспитание, культура, искусство, архитектура, вызовы современности.

Svitlana NYCHKALO

Aesthetic education of students in the context of the challenges of our time

The article examines the relationship between contemporary Ukrainian realities and aesthetic education.

Optimization of aesthetic education of pupils in the context of the challenges of our time require, above all, the analysis of these very challenges. Processes and events taking place in our country – it is both a manifestation and a consequence of actions, behavior of citizens; they are due to their moods, attitudes, beliefs, value orientations. They also formed by different educational influences – both constructive and destructive. Aesthetic education is a powerful factor in the positive impact on the individual, in the development of her best human qualities. It emphasizes the need to implement aesthetic education of pupils, taking into account the socio-political trends, and shows how the disadvantages in education can give rise to social problems. Particular importance is attached to the art of architecture, which has a wide range of means of effects on human.

Keywords: aesthetic education, patriotic education, culture, art, architecture, modern challenges.

Святкування Різдва Христового та Нового року на Закарпатті

З Новим роком, добрі люди! З Новим роком, добрі люди!
Сподіваюсь, з вами буде І нехай у вас не буде
Запашна, смачна хлібина, Горя, смутку і біди.
Щастям сповнена година, Ну, а поруч щоб завжди
Сіль, жадана на столі, Крокувала доброта,
Лад і спокій на землі. Найдорожча і свята.

Різдво – це особливе свято, традиції, звичаї та обряди якого на Закарпатті шануються і передаються з покоління в покоління. Вас очікують народні гуляння, вертепи, вечірня трапеза на Свят-вечір з традиційною кутею, колядування, ігри, ворожіння і багато іншого. Від Різдва до Водохреща – це час повір'їв, магії та дива... На Закарпатті існує повір'я, що якщо у саду є дерева, які не «родять» (не плодоносять), то саме у переддень Різдва, шостого січня, хазяїн бере сокиру і злегка стукає по дереву – лякає його. При цьому примовляє, щоб дерево обов'язково почало давати урожай, бо якщо ні – то його зрубає...

Шостого січня, з появою першої зорі на небі, в кожну хату заходять маленькі *колядники* та *звіздарі* і питають: «*Гей, пане газде, чи даєте веселити?*» Господарі повинні відповісти: «*Веселіть, веселіть!*». Тоді дітлахи співають найрізноманітніші колядки. Поколядувавши, зичать господарям миру і здоров'я на цілий рік.

Одним із незамінних атрибутів святкування Різдва Христового є *бетлегемі* – колядницькі колективи, які сповіщають про народження Ісуса Христа. Участь у них беруть юнаки, переодягнені у різних персонажів: пастирів, ангелів, Діда (найяскравіший персонаж вертепу), Бабу та ін. Вони розігрують різні сценки на біблійну тематику та багато колядують, а всі зароблені гроші віддають у місцеву церкву.

Жінки, здебільшого, мають багато клопотів на кухні – готують, прибирають. Зазвичай у цей день дотримуються посту і свята вечерея теж має бути пісною. А господар у цей час порався на дворі та біля худоби. Вдарити цього дня тварину вважалося великим гріхом. За повір'ям, опівночі «*відкриваються Небеса*» і всяка худоба розмовлятиме людською

мовою з самим **Господом**. Коли на небі з'являлася зоря, перш, ніж розпочати святкову вечерю, батько йшов до худоби й пригощав її. Важливою традицією Свят-вечора є відвідання святкової різдвяної всеношної у церкві, на якій і сповіщалося про народження **Дитятка Божого** і обіцяного Царя Світла – **Ісуса Христа**. В очікуванні найкращих та найчарівніших свят Нового року та Різдва Христового кожна українська дитина чекає на диво. Проте кожна країна святкує по-різному, має свої традиції і, звісно ж, свого зимового чарівника, який приносить дітям подарунки.

З метою продовження народних традицій святкування Нового року та Різдва Христового з 20 грудня до 20 січня в Закарпатському обласному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді проводиться обласна виставка «Новорічна композиція» та «Український сувенір». У цей час юннати виготовляють та презентують поробки, листівки та подарунки з природних матеріалів на новорічно-різдвяну тематику, обмінюються творчими ідеями з іншими юннатами, які займаються в гуртках еколого-натуралістичного спрямування. Еколого-просвітницький ляльковий театр «Екознайки» під керівництвом О.В. Біляк підготував та показав виставу «Пригоди сніговика». Цікаву та змістовну подорож продовжило свято «В гостях у Святого Миколая», під час якого добрий Чудотворець у супроводі білокрилих ангеліків сходить з небес, де він спостерігає, як поводить себе малеча протягом року, непомітно заходить до творчих лабораторій, де юннати під керівництвом педагогів здобувають поглиблені знання з природничих дисциплін, і тихенько підкладає подарунки та гостинці, а діти готують подарунки та сувеніри для гостя. Слідом за Миколаєм на новорічний карнавал завітав і Дід Мороз. За плідну працю протягом року казковий чарівник вручив кожній дитині подарунок біля новорічної ялинки.

Ольга ПОГАН, завідувач відділу інформаційно-методичної роботи, Олександр ГЕРЕВИЧ, директор ЗОЕНЦ